

PRST:

Prst= tla: naravna tvorba na površju zemelj. Skorje.; Nastala pod vplivom pedogenetskih dejavnikov: Matične podlage (bolj trdna, počasneje prepereva), podnebja (vlažno/vroče-močno preperevanje, več različ. Prsti); živih organizmov (ko odmrejo se pomešajo s preperlino), vode, reliefa, časa. (1. stopnja: preperevanje s pomočjo dejavnikov, kemično/mehanično; 2. stopnja: na preperlini rastline, matična podlaga še bolj prepereva; 3. stopnja: nastanejo 3 horizonti: A (humus), B (delci matične osnove), C (matična podlaga)); nastaja počasi (1000 let = 3 cm) občutljiva na vpliv zunanjih/notranjih procesov (tektonika, vulkani, dež, veter, temp...); **Preperevanje kamnin** (kemično (sprem. sestave), biokemično (razpad zaradi živih organizmov), mehansko (npr.: led)). Velikost mineralnih delcev: glina (manj kot 0,002 mm), melj (0,002-0,02 mm), droben pesek (0,02-0,2 mm), debel pesek (0,2-2 mm), skeletni delci (več kot 2 mm); **Kemična sestava**: mineralne snovi (Ca, Mg, Al, Fe, Cr, ...), organske snovi (C, O_y = humus, + male živali (stonoge, bakterije, glive, krti, ...), voda (deževnica, črpajo hranilne snovi raztopljene v vodi, vpliva na redukcijo (odvzem. O/ spajanje z H) & zrak (napolnjuje 'pore', ko ni vode, organizmi ga potrebujejo, vpliva na oksidacijo (spajanje = z drugimi el.); **Lastnosti prsti**: 1. zgradba prsti/slojevitost (naj. Vidimo v profilu prsti = prečnem prerezu, različni horizonti (ravnine) = horizontalne prsti); 2. zmavost/tekstura (razmerje med mineralnimi delci; vpliv na delež vode & zraka v prsti); 3. sestava in struktura (na kakšen način so delci v prsti povezani med seboj - večji/manjši skupki); 4. barva prsti (sklepamo na o snoveh, ki so v prsti; pove veliko o procesih (izpiranje, oksidacija)). **Pedogenetski procesi v prsti** (procesi v katerih se preobrazja preperlina) 1. razpadanje matične odlage, 2. razgrajevanje org. snovi, 3. premeščanje delcev v in izven profila. **Izpiranje** (vpliv dežja in tekočih vod; E = Eluvialni horizont), oksidacija in redukcija kovin (feralitizacija), zasoljevanje (kopičenje soli, ni rastlin, v sušnih predelih, izhlapevanje; B = Iluvialni horizont (kopičenje snovi), humifikacija (razkrajanje organskih snovi - nastanek humusa, O = Organski horizont), oglejevanje (na območjih talne vode, pomanjkanje zraka (sive prsti)) A = humosni horizont (dobro premešani mineralni delci in organske snovi), B = kambični horizont (večji delež slike), G = glejni horizont (veliko vode), C = horizont preperele matične podlage, R = horizont čvrste matične podlage. **Razširjenost prsti po planetu**: Klasifikacija (razvrščanje glede na njihove značilnosti). Conalne prsti (na nastanek vpliva podnebje): Feralitne/tropske (rdečerrumene) (vlažno tropsko podnebje, vlažni gozd, gozdna savana, globoke prsti, kopičenje železovih in aluminijevih oksidov, LATERIT - strjena plast kovinskih oksidov, rodovitne prsti (J. Amerika, Afrika, Azija), banana, koruza, sladko krompir, kakavovec, čajevec), črne plasti tropskih območij (savansko podnebje, veliko organskih snovi, rodovitne snovi (bombaževce), (V Afrika, Indija, S. Argentina), puščavske prsti (malo humusa/rastlin, slabo razvit zgornji horizont, velika koncentracija soli), rdeče in rjave (sredozemske) prsti (tipična horizonta (zg. svetlo rjavi, sp. Rdečkasti (železo), rodovitne prsti (zimzeleni listnat gozd, vinska trta, oljka, agrumi), JEROVICA - JERINA-TERRA ROSSA (Evropa, S. Amerika, Afrika)), rjave prsti /kambične (tudi v Sl., v zmerno toplem pasu (Z. Evropa, S. Amerika, V. Azija), debelejša plast humusa, rodovitne prsti (listnat gozd, žita, oves, ječmen, pšenica)), Sive gozdne prsti (silikatna zrnca, celinsko podnebje (Rusija, Amerika), Izprane prsti, delno rodovitne, (listnat gozd, zeliščno rastje)), Črnzjom-črničica (ni v Sl., stepska območja (Rusija, S. Amerika), humosni horizont, najbolj rodovitne prsti (pšenica, koruza), preobrazba rastl. Ostanke, malo padavin, ni izpiranja (veter)), Podzoli (pod iglasti gozdom, odmrle iglice, kisla prst, močno izpiranje delcev, delno rodovitne (S. Amerika, Evrazija), oves, krompir, trava) tundske prsti (stalno zmrznjena tla, poleti - odtopi zgornji horizont, visoka vlaga, slabo razgrajen humosni horizont, (malo bakterij, prenizke T, preveč vlage), manj rodovitne (mahovi, lišaji, grmi)), Intraconalne prsti (nastanejo v odvisnosti od kamninske podlage, reliefa, vode v prsti): Rendzine (na karbonatnih kamninah: apnenec, dolomit, lapor; plitva prst, dobro prepušča zrak in vodo; zelo razširjene po Sl.), šotne prsti (zaradi kopičenja slabo razpadlih ostankov rastlin, prisotnost talne vode, tvorijo visoka in nizka barja (Lj. Barje, Pokljuka), slane prsti (nakopičijo mineralne snovi, v Sl. jih ni), oglejene prsti (v dolinah rek in potokov)). Aconalne prsti (mlade prsti, slabo razvite, matična podlaga vidna v zg. horizontu); Kamnišče/litosol (v visokogorju, trdne kamnine, zaplate trave, npr.: apnenec), regosol (na lažje razpadajočih kamn. (peščenjak), fliš v Kopr. Primorju), obrečna prst (iz mladih rečnih nanosov (Sava, Savinja, Krka)).